

**דיוקן המורה, תפקידו והכשרתו - דפדוף במאמרי המערכת של 'הד החינוך'
ו'קשר עין' (1980-2003)**

נ. רייכל

המחלקה לחינוך, המכללה האקדמית כנרת, עמק הירדן, ישראל

לארגוני המורים, השפעה על מערכת החינוך, מטרותיה ונתיבי מימושו. שרי החינוך מודעים לצורך בשיתוף פעולה עם שני ארגוני המורים ובשמור על כבודם כמייצגי המורים.

הרצאה זו מתחקה אחר הרכיבים המרכזיים בדיוקן המורה, בתפקידיו ובהכשרתו, כפי שמשקפים מהתייחסות ראשי הארגונים המקצועיים של המורים באמצעות ביטאונים הארגונים: 'הד החינוך ו'קשר עין'. הביטאונים של ארגוני המורים הם כלי ייחודי המבטא את הנושאים המעסיקים את ארגוני המורים ואת עמדותיהם בהם. בחינת עמדות אלה על ציר הזמן תוך העלאת שאלות הנוגעות בהגדרות, מטרות ומתודות פעולה, נקשרת לתחום הדעת ההיסטורי המתמקד בחקר החינוך.

בביטאון הד-החינוך נסקרו דבר העורכת" (בגוונים ובשמות אחדים) ו"מאמר המערכת" (המכונה גם 'שיחה אישית') בכ-200 גיליונות בשנים 1980-2003. בקשר עין נסקרו "מפנקס העורך" (דבר העורך, טור העורך) ו"מאמר המערכת" ב-131 גיליונות.

ההרצאה מתמקדת בשנים 1980-2003, מהרחבת הפרשנות לגבי המשמעות המושג 'ממלכתיות' בחינוך המאפיין את שנות ה-80 ועד מינוי ועדה דברת, ועדה ציבורית "במטרה לבצע בחינה מקיפה של מערכת החינוך במדינת ישראל ולהמליץ על תוכנית שינוי כוללת – פדגוגית, מבנית וארגונית – וכן על התוויית דרך ליישומה" (ציטוט מתוך הדו"ח).

המחקר עליו מסתמכת ההרצאה מבוסס על הפרדיגמה האיכותנית אשר מכילה שיטות מגוונות לחקר תופעות ותהליכים ומבוססת על המציאות הסובייקטיבית של החוקר. שיטת חקר מקרה היסטורי היא אחת האפשרויות לעריכת מחקר איכותני-היסטורי והיא זו שעומדת במרכז דיוננו.

מהמחקר עולה כי קיימים קווי דמיון בולטים ברכיבים המרכזיים בדיוקן המורה, בתפקידיו ובהכשרתו, העולים בשני ביטאונים הארגונים המקצועיים ולצידם גם הבדלים ניכרים.

הדמיון הבולט ביותר מתבטא בתפיסת תפקיד המורה כמחברת (סוציאליזטור) שעיקר אחריותו לחינוך אזרחים טובים. תפיסת תפקיד זו מאפילה על תפיסות תפקיד אחרות הרווחות במחקרי החינוך, בשדה ובהצהרות שרי החינוך ומנכ"ל להם.

ההבדל המרכזי בין הנושאים המועלים בכל אחד מהביטאונים מקורו ברוחב ההתייחסות לרכיביה השונים של הפרופסיה. ראשי ארגון המורים משתפים את קוראיהם בעיקר בעיסוקיהם בתחומים המקצועיים-כלכליים. לעומתם, ראשי הסתדרות המורים מעלים בהד החינוך מגוון תחומי עניין הנובעים מתפיסה רחבה של מהות ההוראה כפרופסיה וראיית ארגון כארגון פרופסיונאלי.

ראוי לציין כי למרות ההתמקדות המובהקת בתפיסה החברתית של תפקיד המורה - שני הביטאונים אינם עוסקים או מכוונים את חברי הארגונים לחינוך ביקורתי, לזמות חברתיות, לפעילות לשינוי חברתי רדיקאלי כבני-אדם פוליטיים, ללחימה למען עקרונות או ערכים.